

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Sectio I. Ea quæ certa sunt circa Canones Apostolorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

TITULUS XIII.

Conjectura nova circa veram originem CANONUM APOSTOLORUM, accuratâ eorumdem cum CANONIBUS QUINQUE PRIORUM SÆCULORUM collatione, confirmata, quibus antecedunt OBSERVATIONES, ea que circa eosdem Canones certa sunt complectentes.

PRÆFATIO.

Solent, qui de *Canonibus Apostolorum* disserunt, eos duplici modo perpendere, generatim scilicet, ac figillatim. Generatim discutiunt, 1°. Originem eorum ac vetustatem. 2°. Numerum. 3°. Autoritatem. Dùm verò hæc inquiruntur, sæpe evenit, ut certa à dubiis, vix secernantur; adeò ut, his illa obnubilantibus, post evolutas Dissertationes prolixas, non habeant quid sentiant Lectores. Hoc vitium fugientes, certis tantùm immorari satis habuimus; undè sequetur hoc commodum, fore, ut, licèt quædam circa hæc Capita ignorentur, teneantur tamen ea, quæ scitu sunt prorsus necessaria.

Ubi verò Autores illi *Canones Apostolorum* figillatim excutiunt, nihil aliud, ut plurimùm, curant, quàm uniuscujusque Canonis difficultates enodare, omisâ horum Canonum collatione, cum *Canonibus Quinque Priorum Sæculorum*. Quod si hanc comparationem perstringant, eò usque præconceptâ, de illorum vetustate, opinione, abripiuntur, ut quæsitò, utrum *Canones Apostolorum* ex aliis, an alii ex ipsis desumpti sint, secundùm *Canones Apostolorum* semper sententiam ferant.

His vitiiis medebitur accurata collatio *Canonum Apostolorum*, cum *Canonibus Quinque priorum Sæculorum*, quorum cum Locus & Tempus certi sint, sicut Autores eorum ac Occasiones, generalisve saltem Causæ; *Canones autem Apostolorum* horum Capitum ratione sint incerti, ostendere conabimur, *Canones Apostolorum* ex illis fuisse desumptos; & proindè transferendo honorem à *Canonibus* incertæ autoritatis, in *Canones* autoritate indubitata præditos, his debitam existimationem restituemus. Hoc veritati nos debere putavimus officium. Valdè quidem optaremus, ut aliquis summi gradus eruditus id, quod molimur, præstare dignaretur; magnam quippè hoc opus desiderat notitiam Historiæ priorum Sæculorum, præcipuè verò Errorum, usumque perverforum, atque modorum quibus utriusque generis mala sublata sunt. Studium tamen recludemus peritioribus, qui labori nostro succedere volent. Solatium nobis interim afferet plurimas difficultates enodavisse, circa *Canones* à commemoratis Conciliis laudatos, specimenque dedisse rerum in Primæva Disciplina insigniorum: puta, circa Electionem, Consecrationem, Translationem, & Residentiam Episcoporum; Irregularitatem ex mutilatione, vel ex naturali Corporis vitio, vel ex Bigamia, vel ex peccato mortali publico &c. provenientem; Calibatam Clericorum; Collationem Baptismi, & Ordinum; Obser-

vationes Legales; Celebrationem Paschatis; Jejunium diebus Mercurii, Veneris, Sabbati, & Quadragesimæ frequentatum; Oblationes, Frequentem Communionem, Censuras, Divortium, Simoniam; Schisma; Celebrationem Synodorum; Jura Metropolitanorum, Administrationem Bonorum Ecclesiasticorum. Quod certo vigiliarum nostrarum pretio succedet, etsi præcipuum Conjecturarum nostrarum finem minùs feliciter attigerimus. Cæterùm, quantumlibet attendatur, hinc finis Prolegomenorum magnis Operibus præfixorum, hinc scopus Dissertationis, quam adjicimus *Prolegomenis CORPORIS JURIS CANONICI in Regulas distributi*, patebit, illam eorum esse Partem, non solum utilem, verum etiam necessariam. Norunt equidem Viri Litterarum periti ideò scribi *Prolegomena*, ut res generaliores per totum Opus vagantes exponantur, & sic vitentur crebræ repetitiones, quæ alias declinari nequeunt. Neminem latet præterea *Canones Apostolorum* locum obtinere inter *Canones Quinque Priorum Sæculorum*, ex quibus universa ferè coalescit Pars Prior Corporis Juris Canonici, nempe *Decretum GRATIANI*: Porro, Dissertatio nostra (quod satis indicat *Titulus & Præfatio*, maximeque collatio ipsa) nihil aliud continet quàm expositionem istorum Veterum Canonum, in qua accuratè perpenduntur res *Canonibus Conciliorum* ejus ævi, & *Canonibus Apostolorum* communes. Eadem Dissertatio nostris *Prolegomenis Juris Canonici in Regulas distributi* adjicienda etiam videtur, ratione ejus, quam in ea adhibuimus, methodi. Nam *Observationes*, quibus certa secernimus ab incertis, *Regulæ* sunt, ferè similes iis, quibus alia expressimus argumenta ibi pertractata; & *Collatio* constat serie *Probationum* in *Observationibus* laudatarum, & juxtâ ordinem *Canonum Apostolorum* relatarum. Præterquam quod, ad inferendam *Prolegomenis* nostri in Corpus Universum operis, nostram, in *Canones Apostolorum*, Dissertationem, movemur exemplo eorum, qui propter certissimam connexionem *Canonum Apostolorum*, cum *Prima Parte Corporis Juris Canonici*, & adjicere hanc Collectionem æquum duxerint, atque, eadem de causâ, *Canones Penitentiales* etiam inseruere, sæpè in eadem Parte laudatos.

SECTIO PRIMA.

Ea que certa sunt circa CANONES APOSTOLORUM.

1. **C**ANONUM APOSTOLORUM Autor, sive Collector, illos APOSTOLIS supponere voluit, quod apparet ex his verbis, *Can. 28. Quemadmodum Simon Magus à me Petro. Can. 81. qualis noster Onesimus. Can. 85. Et actiones nostras Apostolorum*; tum ex illorum Inscriptione, apud DIONYSIUM EXIGUUM. *Incipiunt Regule Sanctorum Apostolorum prolatae per Clementem Romanae Ecclesie Episcopum*: & ex Titulo, quem præ se ferunt, in fine *Decreti GRATIANI. Canones Sanctorum Apostolorum, per Clementem, à Petro Apostolo Romæ ordinatum Episcopum, in unum congesti.*

2. Collectio hæc CLEMENTI fuit attributa: quod sequitur

quitur non solum ex laudatis locis; sed etiam ex *Joanne Antiocheno*, qui, in Præfatione suæ Collectionis, ait, *Apostolos Clementis operâ hos Canones emisisse*; & ex Præfatione *Photii* in suum *Nomocanonem*, in qua disertè affirmat Canones Apostolorum, *Clementis opera* collectos fuisse.

3. *Clemens*, cui Collectio Canonum Apostolorum tribuitur, ille ipse est, cui Constitutionum Apostolicarum collectio pariter adscribitur: argumento est *Can. 85.*

4. Inter eos, qui Canones Apostolorum in suas Collectiones retulere, quidam existimaverunt, eos ab *Apostolis* fuisse confectos, vel dignos esse, qui tribuerentur Apostolis. Hoc innuit *Joannes Antiochenus*, initio Collectionis sic loquens: *Discipuli & Apostoli Domini 85. Canones nobis transmisere.* Idem patet ex loco, quem in fronte, ut plurimum, obtinent, apud eos, qui Canones Ecclesiasticos, ex ordine temporis collegerunt. Falsum ergo Canones illos corrupto tantum vocabulo *Canones Apostolorum* nuncupatos fuisse, pro Canonibus Virorum Apostolicorum.

Falsum est, præterea, à Viro pio existisse hanc Collectionem; nisi mendacium gravissimum pietatis argumentum videatur. Hinc sequitur illos Canones à parente suo nullam auctoritatem mutuari; imò propter fraudem, quâ Opus Apostolis indignum ipsis affingitur, penitus esse rejiciendos, sicut à perpicioribus diutissime reprobati sunt.

5. Multa sunt momenta quæ inclinent ad credendum, hos Canones ab *Apostolis* factos non fuisse. Iº. Quatuor Prioribus Sæculis sub hoc titulo, ut mox patebit, incogniti fuere, quod scripto Apostolico repugnat. IIº. Errori obnoxii sunt circa Hæreticorum Baptismum & Ordinationes. Præterea, difficultates dirimunt, aut Errores damnant, Tertio tantum, aut Quarto Sæculo ortos: quod patet ex *Canone 51.* Novatianorum, Donatistarum, Luciferianorum errorem damnante, qui docebant Lapsorum post Baptisma neminem, vel eorum qui in crimina quædam inciderant, admittendum: patet etiam ex *Canone 65.* Sabbatho jejunantes Clericos deponente, Laicosque excommunicante. IIIº. Sancitis gravibus pœnis, interdicitur illi Canones id, quod ab *Apostolis* concessum videtur, per Decretum Act. C. XV. §. 29. relatum, quod statuens circa Legis Mosaicæ capita, donec pleniùs innovisset Evangelium, à Gentibus observanda, solam à sanguine & suffocato abstinentiam imponit: Sed *Canon 62.* deponit Clericos aliquid à bestiis abreptum comedentes. IVº. Inducunt in errorem *Tertulliano* similem; etenim *Canon 46.* significat, Baptismum per veros tantum Sacerdotes conferri posse. Vº. Usus præcipiunt Tribus prioribus Sæculis impossibilem; scilicet, duplicis Concilii celebrationem in uno quoque anno. C. 38. VIº. Si Canones Apostolorum antè Sæculum V. cogniti fuere, certum est eos pro Apostolicis non fuisse reputatos, *Nicænum* enim Concilium *tres saltem Episcopos*, ad Ordinationem Episcopi, requirit; ast in Iº. *Apostolorum Canone*, Duo sufficiunt. *Canon 5.* ejusdem Concilii, duorum Conciliorum celebrationem quotannis præcipit, sicut 37. *Apostolorum*; tempus tamen diversum assignat. *Canon 32.* S. *Basilii*, ejusdem Sæculi, & *Canones Nicæni*, jubet Clericos pro peccatis ad mortem deponi tantum: plures autem è Canonibus *Apostolorum* ejusmodi reos deponunt, & excommunicant. Tales sunt *Can. 28. 29. & 51. 64.* VIIº. *S. Augustinus* & *Innocentius I.* Pontifex, putaverunt, eum, qui, uxore antè Baptismum ducta, aliam baptizatus habuerit, esse Bigamum, & promoveri non posse ad Ordines; *Canon 16.* insinuat illud non accidere, nisi ambas post Baptismum acceperit. VIIIº. Controversiæ circa Baptismum ab Hæreticis collatum, & Diem celebrandi Paschatis, minus diuturnæ fuissent, siquidem *Canon 7.* vetat Pascha cum Judæis comedere, & *Canones 46., 47.*

Tom. I.

ptimum Hæreticorum disertè reprobant. Denique Concilium *Calcedonense* deponit tantum Clericos, qui pecuniâ datâ Ordines, aut aliquod Officium Ecclesiasticum, adepti sunt: at *Canon 29. Apost.* eos præterea excommunicat.

6. Antè Sæculum Quintum nullum extrâ controversiam testimonium Canonum *Apostolorum* Collectionem commemorat. Primum ejusmodi subministrat *Dionysius Exiguus*, in sua Præfatione, exeunte V. Sæculo scripta. Nec juvat objicere *Gelasium* Pontificem, *Dionysio* vetustiore *Cap. Sancta Romana*, de Canonibus *Apostolorum* loqui. Illud enim *Capitulum* supposititium videtur esse, eoque magis, quòd incredibile est *Dionysium*, Romæ degentem, Opus ab Apostolica Sede damnatum, in Concilio 70. Episcoporum, & inter Hæretica aut Schismatica numeratum, vertere voluisse, nullâ Canonum Erroneorum factâ secretionem; quales sunt 46. 47. Imò satis probabile est, mediante Sæculo V. Canones *Apostolorum* nondum innovuisse: Primus enim *Canon Concilii Calcedonensis*, anno 451. habiti, omnes confirmans Canones, de Canonibus in Concilio factis solum loquitur. Verba sunt: *Qui à suis Patribus in unaquaque Synodo expositi sunt, observari Canones æquum censuimus.* Observandum est Sextum Concilium Generale Anni 692. *Can. 2.* in Confirmatione Canonum, qui à Superioribus Conciliis facti, recepti, aut confirmati fuerant, inseruisse Canones *Apostolorum* dictos; tunc enim noti erant, & adprobati. Undè colligi potest, Concilium *Calcedonense* simili modo locutum fuisse, si eos cognovisset.

7. Circa tempus quo *Dionysius* vulgavit 50. *Canones Apostolorum*, *Joannes Antiochenus 85.* commemorat, quorum plerisque in sua Collectione refert. Undè, ex eò quod plures à *Dionysio* non sunt editi, non sequitur ceteros nondum fuisse collectos; sed cum ab interpretatione eorum abstinuisse, vel eos omninò ignorasse. Porro, inter 50. *Dionysii*, quidam sunt Erronei. Tales proculdubio sunt *Canones 46. 47.* qui Baptismum ab Hæreticis collatum, sine ullo discrimine reprobant, & falsi Sacerdotis Baptismum invalidum esse significant.

Quidam sibi mutuò adversari videntur. Tales sunt *Canon 24. & Canon 28. 29.* Duplici pœna delictum unicum puniendum non esse asserit, *vigessimus-quartus*; & ideò Clericum in fornicatione, perjurio, furto &c. deprehensum, deponi simul & excommunicari non debere, ne duplicem pœnam idem peccatum luat: At 28. & 29. deponunt, & excommunicant Episcopum, Sacerdotem, Diaconum, qui pecuniâ datâ suam dignitatem adepti sunt. Idem *Can. 24.* non magis cum 51. & 63. quàm cum 28. & 29. concordat.

Occidentalis Ecclesiæ Disciplinæ quidam sunt oppositi. Tales sunt *Can. 16.* qui Bigamiam, Baptismo anteriorem, pro nihilo ducit, & *Can. 20.* qui Eunuchos sive ab ortu, sive alienâ sectos malitiâ, admittit ad Ordines.

Verosimile est igitur, *Dionysium* reliquos non omisisse, quia erronei aut discordantes, vel ab Ecclesiæ Romanæ Disciplina discrepantes sunt; sed quia eos non cognovit.

8. Cum transferebantur à *Dionysio*, à pluribus rejiciebantur, ut ipse testatur, in suæ Collectionis Præfatione; *quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum &c.* At rejici non poterant, nisi ab *Apostolis*, quorum nomen gerebant, abjudicandi, & factus alicujus factarii visus fuissent. Neque enim Opus majore sui parte bonum, generaliter reprobandum est, vel saltem propter inperitos errores; satis enim fuisset monere, illud cautè legendum esse, sicut observatum fuit erga quædam scripta, quibus accommodatur illud *Apostoli.* *Omnia probate, quod bonum est tenere.*

9. Pessima foret ratiocinatio: Disciplina, quam Canones illi exhibent, vetus est, & priora Sæcula sapit,

D 2

sapit,

sapit, ergo sunt antiqui, & primorum Sæculorum. Veteres enim pariter forent Libri spurii *Dionysii Areopagita*, & *Constitutiones Apostolicæ* IV. Sæculo juniores.

10. Quod attinet ad Canones, qui à Nicænis, Ancyranis, Neocæsariensibus, Gangrensis, Antiochenis, non nisi in verbis differunt, credibilis est Collectorem Canonum Apostolorum, ex illis Conciliis illos decerpisse, quàm Concilia ex illis Canonibus suos sumpisse. Nam Canones Conciliorum extrâ omnem controversiam sunt; Canones *Apostolorum* in dubium vocantur, illique antè hos sunt editi. Nec aliis prorsus de causis falsarum *Decretalium* suppositio colligitur. Qui feret, inquit, ut Canones, Epistolæ, Leges, notitiæ multò antiquioris quàm *Decretales*, & certissimæ veritatis, ex novitiis & suspectis Instrumentis Loca utriusque Communia mutuati essent: nunquam certum ex incerto, sed hoc ex illo eruitur.

11. Licet Concilia Ancyranum, Nycænum, & Antiochenum, Canones antiquiores laudant, aut commemorant; indè verò inter Canones *Apostolorum*, quidam similia præcipiant, ac illi Canones, non licet inferre, Canones à Nycænis, Ancyranis, Antiochenis Patribus laudatos, aut commemoratos, eosdem esse, ac sibi similes Canones *Apostolorum*. Longè minus, scriptos fuisse, tum cum laudarentur, aut commemorarentur. Regulæ enim non scriptæ pariter cum scriptis appellantur, consuetudine vim Legis, uti scripta Lex, obtinente: præterquam quod hæc commemorationes faciem illorum Canonum fabricationi occasionem aperuerunt, ut observant Critici, circa plura Opera, quæ ex similibus laudationibus suam originem ducunt.

12. Quidam è Canonibus ab Ancyrano laudatis, inter Canones *Apostolorum* non leguntur. Exemplo sunt *Can. 21. & 22.* In primo dicitur, *priorem* definitionem mulieribus abortum sibi per medicamenta procurantibus Communionem in morte tantum concedere; posteriorem verò post decennem pœnitentiam. Alter docet *priorem* definitionem ab homicidis non voluntariis Luctum septennem desiderare; posteriorem verò, quinquennem tantum. At nihil simile occurrit in Canonibus *Apostolorum*. Eiusdem Concilii *Canones 19. & 24.* addimus, ex quibus eruitur: 1. Bigamis pœnitentiam imponi, cujus tempus Canonibus erat definitum, ut significant hæc verba, *Bigamorum definitionem impleant*: hanc sententiam amplexus est *ZONARAS*, in suo in hunc Canonem *Commentario*. 2. Alium Canonem quinquenni pœnitentia Ariolos subjicere, eosque à quibus confulebantur, vel ad agrorum curationem vocabantur. Nusquam autem in Canonibus *Apostolorum*, Ancyranorum Canonum hæc præcepta continentur. Undè sequitur alias fuisse regulas veteres, à Canonibus *Apostolorum* diversas, quæ ab antiquis Conciliis tam potuere laudari, quàm Canones *Apostolorum*.

13. Inter commemoratos, aut laudatos à veteribus Conciliis Canones, quidam *Scriptorum Canonum* more referuntur: tales sunt *Cap. 5. Nicæni*, & *23. Antiocheni*; Prioris verba sunt, *de iis qui à Communione segregati sunt, sive Clericorum, sive Laicorum sint ordinis, ab Episcopis, qui sunt in unaquaque Provincia, valeat sententia secundum Canonem, qui pronuntiat eos, qui ab aliis ejecti sunt, non ab aliis admittendos*. Ipsi enim Canonis verba referri videntur. In posteriore sic loquitur Antiochenum; *Servetur ritus qui dicit, non aliter debere fieri Episcopum, quàm cum Synodo & Judicio Episcoporum, qui, post dormitionem defuncti, potestatem habent dignum provehendi*.

Canones à Nicæna & Antiochena Synodo laudati velut *Scripti*, non reperiuntur, quoad terminos, in Collectione Canonum *Apostolorum*. Soli 16. & 32. hujus Collectionis ad *Nicænum* possunt referri; at in illis cernitur tantum accomodatò imperfecta regulæ generalis à *Nicæno* laudatæ, Vetant enim dumtaxat sus-

spensos à suis Episcopis Clericos, ad Ecclesiastica munia admitti, & absolvi Sacerdotes & Diaconos Communionem per suum Episcopum segregatos. Unus est in hac Collectione Canon *Antiocheno* consentiens, 76. scilicet. Sed in prima sui parte tantum, quæ declarat, *quod non oportet Episcopum fratri, filio, cognato gratificantem, ad Episcopatus dignitatem, quem vult eligere*.

Porrò, hæc Definitio est tantum unum è Confectariis Canonis ab *Antiochena* Synodo laudati: nam ideo Episcopus suum Successorem eligere non potest, quia Electio Episcopi ad Comprovinciales Episcopos pertinet, idque post dormitionem ejus, qui Episcopatum obtinebat.

14. Cum Definitiones in Canonibus *Apostolorum* contentæ Scriptura Sacra nituntur, minimè dicendum est, Concilia eadem Definitiones ex illis Canonibus hausisse, licet illos antiquiores esse constaret. Sic colligi non potest Concilium *Calcedonense*, dum Clericos & Monachos sollicitudinem temporalem, exceptâ miserorum causâ, pœnis Canonicis propositis, suscipere vetat, hanc prohibitionem ex Canonibus *Apostolorum* decerpisse, qui *Can. 6.* deponunt Clericos negotiis Sæcularibus immixtos, *C. 81.* eadem penâ feriunt Clericos Rempublicam administrantes, & *C. 83.* eos qui Sacerdotio, Romanos honores, aut Exercitium Regimen copulare præsumunt. Ratio est, quod hæc definitio Scripturâ nititur. Non solum quippe, ait *PAULUS*, *militans Deo non implicat se negotiis Sæcularibus*, verum *CHRISTUS* ipse monet, *neminem posse duobus Dominis servire; reddendum Cæsari quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei Deo*. His etiam *CHRISTI* verbis, quæ in probationem adducuntur, stabiliuntur *Canones 81. & 83.* Idem dicendum est de *C. 2. Nicæno*, & *10. Sardicensi*; scilicet, etiam si Canon *Apostolorum* Neophitorum Ordinationem, ac maximè ad Episcopatum promotionem vetans, duobus mox laudatis antiquior foret, hoc non probare, ex hoc illos fuisse desumptos.

15. Inter Canones Conciliorum Sæculo VI. anteriorum, qui alios Canones laudant, quidam dubio procul Conciliorum præcedentium Canones laudant. Exemplo erit *C. 23. Antiochenus*, qui alium appellare non potest, quam *IV. Nicænum*, qui solus tunc temporis Electionem Episcopi à Concilio Provinciali faciendam esse declarabat. Item *C. 1. Laodicenus*, qui alium laudare nequit, quàm *3. Neocæsariensem*, quo vetustior Canon non extat, qui Bigamos pœnitentiæ subjiciat. Item *C. 2. primi Constantinopolitani*, qui *6. & 7. Nicænos* expressè commemorat. Item *C. 6. Constantinop. ejusdem*, qui alterius Concilii *Constantin.* Decretum refert. Item *C. 28. Concilii Calcedonensis*, qui *C. 3. Constantinop. I.* laudat. Item *C. 12. Codicis Ecclesiæ Africane*, qui Canones à se laudatos, *Statuta veterum Conciliorum* nuncupat. Eiusdem sunt conditionis Canones illius *Codicis*, qui alios Canones laudant. Quo enim tempore confecti fuere illi Canones, alii non cognoscebantur in Africâ, quàm *Nicæni & Africani*.

16. In iisdem Conciliis V. priorum Sæculorum, nulli, præter eos quos commemorabimus, & qui modò relati sunt, alios Canones laudant. Ii sunt *Can. 1. 2. 6. 9. 10. 13. 15. 16. 18.*, *Nicæni*; *C. 8. Ephesinus*, *Can. 5. 8. 9. 14. 19. 24. 26. Calcedonensis*. *C. 14. Ancyranus*, *Can. 2. 3. 9. 21. Antiocheni*, *Can. 1. Laodicenus*, *C. 11. Sardicensis*. *1. Epist. Canonica S. Basilii* *Can. 3. 12. 81.*

Canones autem ab annotatis Canonibus laudati, alii sunt, quàm *Can. Apostolorum*, quod de singulis ex ordine probandum, prout illos retulimus, & eos in suo Codice composuit *Dionysius*.

Canon *1. Nicæni Conc.* *Canones 21. 22. 23. Apostolorum* laudare videtur; cum idem statuat, ac illi Canones. Scilicet, ut Eunuchi, quos hominum malitia aut medicorum præscriptio exsecuit, non obstante hoc vitio, in suis Ordinibus maneat, vel ad

eos promoveantur; quod si semetipsos secuerint, neque accipiant, vel acceptos retineant. Præterea, de primis ait, illos à Canone admitti, modò virtutibus requisitis non careant. Sed probabile est, per *Canonem*, Regulam *non scriptam* intelligi à Concilio. Nam, præterquam quòd Concilio mos est Canonum scriptorum ipsos terminos referre, *Can. 5*, si Concilium Canones *Apostolorum* laudare voluisset, non solum dimidiam Canonis partem, sed etiam alteram, quæ majoris videtur momenti, Canone confirmasset: At non appellat Canonem, nisi pro Eunuchis, per alienam malitiam factis; Canones verò *Apostolorum* statuunt etiam de iis, qui se ipsos secuere. Adjici potest, hos Canones perfectè sibi non congruere: nam *Canon Nicænus* de spadonibus tacet, *Canon 21. Apostolorum* eos complectitur, iisque annumerat eos, qui alienam malitiam tales sunt. Aliud Concilium statuit contra eos, quos exsecuit medicorum præscriptio, qui omittuntur à *Canon. Apostolorum*. Concilium barbaris adjicit dominos, qui servos suos secant: de ejusmodi Eunuchis tacent Canones *Apostolorum*. Concilium non docet cur ille, qui se ipsum secuit, ab Ordinibus excluditur, eorumve exercitio: rationem affert *22. Apostolorum Canon*, eum sui ipsius homicidam, divinique operis eversores esse.

Tantum est inter *Can. 2. Nicænum*, & *80. Apostolorum* discrimen, ut verosimile sit hunc ab illo non laudari; licet circa eandem rem statuatur, his verbis, præter *Ecclesiasticum* Canonem, aliquis à Concilio Nicæno Canon laudari videatur, nobisque nullus alius superfit qui potuerit afferri.

Equidem, in utroque, de arcendis ab Ordinibus Neophitis agitur, hujusque exclusionis afferuntur rationes. Sed *Canon Apostolorum* recens absolutos pœnitentes Neophitis adjicit, utrosque ab Episcopatu tantum excludit; rationem affert, non decere eum, qui nondum constantis fidei, pietatisque specimen dedit, aliis præfici; denique excipit casum, quò Deus ipse evidenter eos ad hanc dignitatem vocat, quando nimirum voluntatem suam de hujusmodi viris aperit.

Concilium *Nicænum* de Neophitis recens fidei mancipatis dumtaxat, & iis, qui, breviori in Catechumenatu tempore transacto, satis post Baptisma probati non fuere, loquitur. Eos ab Episcopatu non solum, verum etiam à Sacerdotio excludit, duplici de causa. *Prima* est, ejusmodi homines longà probatione indigere, quâ se infirmos, & muneri robur eximium desideranti impares esse, discant. *Alterâ* indè fluens à *PAULO* sumpta est ad verbum, *ne inflatus incidat in judicium, & in laqueum diaboli*. Difficillimè quippè infirmi resistunt tentationibus in hoc fastigio frequentibus. Tres hujus Canonis interpretationes, *Gentiani Herveti*, *Dyonisii Exigui*, & *Isidori Mercatoris*, licet verbis discrepantibus, expositioni nostræ planè congruunt. Vid. *TOM. II. CONCIL. pag. 27. 39. 45*. Denique jubet Neophitos neglectâ sanctione hac ordinatos, deponi; quæ cautio abest à Canonibus *Apostolorum*.

Addere juvat, hæc verba, præter *Ecclesiasticum Canonem*, legi tantum in præfatione Canonis hoc modo; *quoniam multa, vel necessitate, vel urgentibus alioqui hominibus, præter Ecclesiasticum Canonem facta sunt*, (*GENT. HERVET.*) Huic præfationi Concilium duas subnectit definitiones. Priorem retulimus circa Neophitos; posterior deponit eum, qui duorum, triumve testimonio, animalis peccati, post baptismum perpetrati convictus est. Si de significatione horum verborum, *animalis peccati*, concordarent eruditi, facile detegeretur, utrum secunda præfationis commemorata Pars, in aliquo *Apostolorum Canone* reperiat, an inter Canones Concilii *Nicæno* anterioris? Nam, si per hæc verba, *animale peccatum*, fornicationem intelligamus, manifestum est *Can. 17. Apostolorum*, & *Cap. 9. Neocæsar.* idem statuere quod *Nicænus*: Cum hoc tamen discrimine, quòd *Con-*
Tom. I.

cilium Neocæsariens. disertè agat de Clerico, se, antè ordinationem, peccatum carnale admisisse, confitente, eumque à celebratione Mysteriorum arceat in perpetuum, vel, deficiente probatione, conscientia dimittat; *Canon Apostolorum*, agat de Laico, qui Concubinam post Baptismum habuerit, eumque ab Ordinibus excludat; *Canon autem Nicænus*, prout apud *Beveregium* legitur, loquitur disertè de Clerico criminis hujus post Baptismum convicto. Prout in *Codice Ecclesie Universalis*, & à *Dyonisio Exiguo* refertur, ambiguus est; & de Laico, ejusque promotione, vel de Clerico, ejusque depositione, potest intelligi. Hæc enim verba, *abstineat à Clero*, tam significant ab accipiendis, quàm ab exercendis abstineat Ordinibus; & pœna in violatores hujus Canonis proposita utrique sententia congruit: ille enim, qui, invitis Canonibus, promovetur ad Ordinem, & is, qui, contempta Juris suspensione, sui ordinis munia obit, depositionem pariter merentur. Aliud etiam discrimen observari potest. *Canon Apostolorum* de iterato delicto statuit, *Concubinam habuerit*: Cæteri, de unico peccato loquuntur. Jamverò, si *peccatum animale*, flagitium atrocius significet, ex eorum numero quæ vocantur à *Joanne* peccata ad mortem, *Canon Nicænus* intelligit alium Canonem, sive scriptum & amissum, sive non scriptum: solus enim è superstitionibus *32. Basilianus* huic argumento congruit, sed *Nicæno* junior est.

61. Nicæni tres sunt Partes, numeris peculiaribus in *Codice Ecclesie Romane*, à *Queshello* edito, distincta; scilicet, sub signis *10. 11. 12.*

Ex his sola ultima ad institutum nostrum pertinet, cujus tot sunt interpretationes, quot Canonum Codices: sed eadem est omnium sententia, licet verba discrepent: Scilicet, quando occurrit, ut duo, vel tres, studio acriori intercedant Electioni communi, Provincialium Episcoporum consensu facta, nec non rationi à Canonibus Ecclesiasticis consentanea, pluralitatem suffragiorum vincere debere. Porro, hanc esse mentem hujus Canonis patebit legenti eum, prout est in *Codice Universalis Ecclesie*, in veteri hujus Codicis Versione, in *Codice Dyonisiano*, in *Beveregianis Pandectis*, in *Codice Ecclesie Romane*. Idem Canon eundem habet intellectum, quoad hanc causam, apud *Martinum Braccarensem. Part. I. Cap. 3.* ait enim, *Si quis Electionem secundum Canones factam contradicat &c.* Undè sequitur, Concilium *Nicænum* nullum Canonem peculiarem laudare, sed Ecclesiasticas regulas intelligere, sive scriptas, sive non scriptas; ac proindè, Canonum *Apostolorum* vetustatem hoc testimonio nullatenus adjuvari. Aliudè constare debet Concilium *Nicænum*, etsi peculiarem aliquem Canonem proferret, nullum laudare ex *Canonibus Apostolorum*, quia nullus est, qui præcipiat rem tantisper ad *Nicæni Canonis* statutum accedentem; undè aliud colligitur, scilicet, ex hac locutione, *secundum vel adversus Canonem Ecclesiasticum*, non posse deduci, Concilium *Nicænum* Canones *Apostolorum* laudare, quamvis illud, quod Canone Ecclesiastico juberi, vel Canonis adversari, adfirmat, præceptum foret, aut vetitum in Canonibus *Apostolorum*; & nihil tale in vetustioribus *Nicæno* Conciliis occurreret; cur enim ibi, sicut hic, Regulas Ecclesie, sive scriptas, sive non scriptas, generatim non appellaret.

Can. 9. Nicænus aliter intelligi nequit quàm *6.* ejusdem Concilii. Quod ut pateat, ejus sententiam & verba nos attinentia subjiciam: *Si quis omiſſa inquisitione promotus ad ordines, post ordinationem crimina ab ordinibus excludentia confiteatur, vel si ante ordinationem eadem confesso, adversus Canonem, manus impositæ sunt, tales Canon non admittit.*

Circa hunc Canonem duo sunt discutienda, *1º.* Utrum aliquem singularem Canonem laudet? *2º.* Utrum ille sit inter Canones *Apostolorum*?

Primò quidem notandum est, verbum *Canon*, bis in hoc Canone adhibitum, eandem habere significationem; & Canonem, quo adversante conferuntur ordi-

ordines viro, propter peccatum ab iis excludendo, eundem esse ac qui non admittit ejusmodi hominis ordinationem. Quibus positis, videtur, Concilium singularem Canonem non laudare; sed verbum *Canonis* usurpare, pro recto ordine, & recta disciplina, seu rectam rationem intelligere, quæ jubet, ut eo tempore, quo plerorumque Christianorum castissimi mores erant, eorum Præpositi baptismali innocentia præditi essent. Sic saltem eum interpretata est Versio antiqua *Codiciſ Ecclesiæ Universalis*, per *Justellum* relata *Tom. I. Biblioth. Juris Canonici*, ut significant hæc verba, *ordinem & disciplinam*, quibus usa est, cæteris *Canonem* scribentibus; hoc verbum eundem habet intellectum in *Codice Romanæ Ecclesiæ*.

Si Concilium *Nicænum* hunc sensum verbi *Canon* habuisset, nulla superesset difficultas circa posterius caput nobis excutiendum. Sed, si Concilium illud vulgariter intelligat, & aliquem *Canonem* singularem appellet, dicendum est Concilium non laudare *Canones Apostolorum*, quia definitio *Canonis Apostolorum* est tantum consecutio & exemplum regulæ à *Nicæno* allatæ. Nam, ex eò quòd ab Ordinibus arcendi sunt, qui peccata lethalia, post Baptismum admisere, sequitur eum, qui Concubinam habuerit, non esse admittendum.

Canon laudatus à *Canone 10. Nicæno*, unus ex *Ancyranis* potius, quàm ex *Canon. Apostolorum* videtur, ut probat eorum collatio, quæ sequitur. *Quicumque ex iis qui lapsi sunt, vel per ignorantiam, vel scientibus iis qui promoverunt, ordinati sunt, hoc Ecclesiastico Canonis non præjudicat. Ei enim cogniti deponantur.* Hæc sunt verba *Canonis 10. Nicæni*, prout refertur apud *Beveregium*. Cæterorum Interpretum eadem ferè sunt verba. In eodem *Beveregio*, sic legitur 12. *Ancyranus. Eos qui ante Baptismum sacrificarunt & postea baptizati sunt, visum est ad ordinem promoveri, ut qui abluti sunt.* Iisdem ferè vocibus redditur à cæteris Interpretibus.

Canon Apostolorum, causæ adfinis, est 62. & sic statuit: *Si quis Clericus propter metum humanum Judæi, vel Græci, vel Hæretici negaverit, siquidem nomen CHRISTI, ejiciatur; sin autem nomen Clerici, deponatur.*

Ex Collatione horum Canonum, patet: 1º. Eos in hoc convenire, scilicet, violatæ fidei crimen, sive ab Idolis sacrificantibus, sive CHRISTUM negantibus, admittum, à promotione ad Ordines eorumque exercitio excludere. Constat 2º. in eo discrepasse, quòd *Nicænus Canon* nominatim declarat, etsi promoti peccatum sciverit Episcopus, qui eum promovit, tam deponi eum debere, quàm cum illud ignoravit Episcopus. Nihil simile in duobus aliis occurrat. Præterea, disertè statuit violatæ, post Baptismum, fidei reos, à subsequentibus Ordinibus deponendos; per lapsos enim designantur ei, qui fidei renuntiaverunt.

Hoc tantum insinuat *Canon Ancyranus*, declarando propter abjectam in Catechumenatu fidem, baptismatum ab Ordine non excludi, apertèque idololatriam intelligit. *Canon Apostolorum* de idololatria non loquitur; verum de CHRISTO, aut de Clericatu negato; CHRISTI negationem, non solum depositionem, sed etiam excommunicationem puniunt. Excommunicatio enim Clericorum, si major sit, quæ designatur per verbum *ejiciatur*, id est, extrà communionem collocetur, depositionem continet. Sed hoc amplius est, ille *Canon*, De Clerico, qui fidem violavit, loquitur; quæ circumstantia crimèn auget: cæteri de Laico loquuntur.

Igitur, ex hac Collatione sequitur *Nicænum*, *Ancyranum* magis quàm *Apostolorum Canonem* accedere, ambo enim priores de crimine Laici, posterior de crimine Clerici, agunt. Ergò, si *Nicænus* aliquem *Canonem* laudat, *Ancyranum* potius laudat. Satis autem *Canones Nicæni & Ancyranus* discrepant, ut hunc ab illo non laudari credibile sit: Undè, cum

nullus superstit antiquus *Canon*, idem quod *Nicænus* præcipiens, hæc verba, *hoc non præjudicat Canonis*, satis aptè intelliguntur de *Regula non scripta*, sive Episcopus promovendi vitium scivisset, sive ignoravisset, ex æquo servanda.

Fortè quis mirabitur, notitia defectus promoti, quam habet Episcopus, non obstante, promotum deponi, tum cum dispensandi facultatem quàm maximam haberent Episcopi, eoque magis, quòd hodiè, cum is, qui de impedimentis Ordinum dispensare potest, si promovendi vitium cognoscit, eumque nihilominus promovet, cum eo dispensavisse præsumitur. Sed cadit admiratio, si verum *Canonis* sensum exhibet *Ecclesiæ Romanæ Codex*: apparet enim ex illa Versione, *Canonem* de Episcopo loqui, qui justà dispensationem non exigente causâ & contemptu, ordinem confert ei, quem fidem violavisse noverat. Ipsa Versionis verba subjicio, *quicumque . . . ignorantia vel contemptu eorum qui ordinaverunt, ordinati sunt &c.*

Lex Ecclesiastica à 13. *Canone Nicæno* laudata, in nullo veteri Concilio, neque inter *Canones Apostolorum* legitur. Fert ea Lex, penitentium neminem morti proximum ultimo, & maximè necessario viatico id est, reconciliatione, privandum esse, quæ sola est auxilium magis in hoc transitu necessarium, quod impertiri homines possint. Hanc interpretationem confirmat titulus *Canonis* præfixus in Versione veteri, & in *Codice Ecclesiæ Romanæ*, sic enim concipitur, *de reconciliatione danda morientibus* (in Veteri Versione): *penitentibus* (in *Codice Ecclesiæ Romanæ*.)

Si quis autem contendat *Sextum Ancyranum* eum ipsum esse qui laudatur à 13. *Nicæno*, fatebimur quidem in fine hujus 61. *Canonis*, juberi, ut detur communicatio penitentibus in morte: quin etiam in Versione *Codiciſ Ecclesiæ Universalis*, pro his verbis, *in morte*, scribi, *secundum Canonem*; sed apud *Dyonisium Exiguum & Beveregium*, in loco verborum, *secundum Canonem*, legi, *sub definitione*; in veteri autem Versione, sapius à nobis commemorata, his verbis *sub definitione*, substitui hæc, *sub hora*, quæ tempus mortis indicant. Præterquam quòd etiam, si in *Canone Ancyrano* laudaretur *Canon*, urgente morte dandam semper communionem statuens, non *Canonem Ancyranum* laudaret *Nicænus*, sed eum potius, qui ab *Ancyrano* profertur. Denique, *Canon Ancyranus*, respectu *Concilii Nicæni*, recentior est; ut, quasi Lex Antiqua potuerit à *Concilio* laudari.

Porro: hic *Canon* aliqua suspitione *Concilium Eliberitanum* aspergere videtur: hujus enim *Concilii* plures *Canones* communionem morientibus negant, & de reconciliatione intelliguntur: ille tamen *Osius*, maximè inter *Nicænos Patres* autoritatis, huic præfederat. Qui sit igitur, ut, quæ non semel in *Eliberitano* probaverat, dilucidissimè damnaverit in *Nicæno*? Quæ ratione fivit ille, *Patres Nicænos* testari, lege antiquâ & canonicâ cautum esse, ut reconciliationis nemini penitenti, instante morte, negaretur? Ille, inquam, qui eam in pluribus casibus recusandam præcepit, in *Eliberitano*, numquid sententiam recantare solemniter voluisset?

Huic objectioni occurritur, ex eo, quòd illa graviore mole *Sardicenses* *Concilium* premeret; in eo quippè, quibusdam in casibus recusandam morientibus reconciliationem, censet *Osius*. Itaque, si ad purgandam *Osii* sententiam, in *Canonibus Eliberitani Concilii*, reconciliationem morienti negantibus contentam, suspicemur eum ignoravisse legem in *Nicæno* commemoratam: hoc *Sardicenses* *Canones* non dilueret, qui, certis in casibus, reconciliationem morituro pariter negant. Illa enim Lex *Concilium Sardicense* non potuit latere.

Idcirco, ne diutius immoremur huic Objectioni nimis, & propterea, nihil probanti, breviter dicendum est, *Concilium Nicænum* de iis agere, qui in-

ter pœnitentes publicos adscripti fuerant, Eliberitanam verò, nec non Sardicensem Synodum, de iis intelligi debere, qui non fuerant admitti.

Sed, ut redeamus ad Institutum, à quo tantisper superioris difficultatis enotatio nos avocavit, Lex à Concilio Nicæno laudata in nullo Canone anteriore existens, novum nobis exemplum suppeditat, id, quod sapius jam asseruimus, confirmans, scilicet, Regulas non scriptas à Concilio laudari, ac proinde malè concludi: Concilium Nicænum aliquam commemorat regulam, quæ, inter Canones *Apostolorum* versatur; ergo lex antè Concilium scripta erat; ergo Canones *Apostolorum* Concilio sunt vetustiores. Regula enim à Concilio laudata fortè scripta non fuit, tum etiam cum à Concilio adduceretur, & postea inter Canones *Apostolorum* fuit collocata.

Quamvis *Canones Apostolorum* 14. & 15. perinde ac *Nicænus* 15. translationes prohibeant, suamque prohibitionem hic idèd proferat, quòd Canon ad-versantur, vero tamen simile non est, Nicænam Synodum eò loci Canones *Apostolorum* intelligere.

Ratio enim, propter quam Concilium Nicænum Episcopum transferri vetat, translationibus justis, id est, autoritate legitima, cum iusta causa concurrente, factis, communis est & injustis, id est, quibus alterutra harum conditionum deest. Possunt quippè translationes iustæ tumultus & seditiones parere. Quæ causâ à translationibus extranea Concilium impulit, ut utrumque translationum genus prohiberet; Canones *Apostolorum* translationes injustas tantùm prohibent, nihilque in iis præter earum iniquitatem attendunt.

Concilium Nicænum nullam excipit circumstantiam: *Canon* 14. *Apostolorum* casum excipit, quò Episcopus Ecclesiæ, ad quam transfire meditatur, utilior esset, fieretque translatio *multorum Episcoporum* iudicio, & maxima exhortatione.

Concilium Nicænum transeuntes non punit; sed eos Ecclesiæ suæ restitui jubet: *Canon* 15. *Apostolorum* punit Presbyteros, Diaconos, & cæteros Clericos, qui inconsulto migravere Episcopo; eos enim à Cleri communione dividit; præsertim si, hortante reditum Episcopo, in Ecclesiâ, ad quam migraverunt, commoventur.

Concilium Nicænum de Episcopis, Sacerdotibus, & Diaconis tantùm loquitur: *Canon* 15. *Apostolorum* Clericos inferiores illis adjicit.

Ergò, cum tantum sit discrimen inter *Canonem* 15. *Nicænum*, & 14. & 15. *Apostolorum*, meritò diximus, à vero abesse, Concilium Nicænum hos Canones laudavisse. Quibus positis, cum nullus existat *Canon Nicæna* Synodo anterior, qui eandem, circa translationes, definitionem, contineat, probabile est Concilium eò loci Regulam non scriptam commemorare.

Canon 16. *Nicænus* etiam de translationibus agere videtur; sed reverà de peccato non residentium loquitur: ac præterea, ratione personarum, à superiore in eo differt, quòd ille de Episcopo, Sacerdote, Diacono, loquatur; hic autem, de Episcopo minime, sed facta compensatione, Sacerdoti & Diacono eos omnes adjiciat, qui Catalogo Clericorum continentur. Mali originem aperit, ejusque medicinam. Causa mali in eo est, quòd non residentes præ oculis timorem Dei non habent, neque *Canonem*. Hujus vocabuli occasione, hunc *Canonem* discutimus, quid hic significet infra declarabitur.

Medicina erit, Clericos absque legitima causa Parœciam suam egredientes, intrâ alias non admitti; sed, ut in suam redeant, compelli; quod si pertinaciter reverti nolint, à communione segregari.

Si tale sit 16. *Nicæni* Argumentum, oportet, ut his verbis *Canonem*, non agnoscentes, *Canonem Apostolorum* laudet: inter eos enim Canones, unicus est 16. *Nicæno* adfinis, scilicet 15. Porro, hic *Canon* disertè de translatione agit, ut significant hæ voces

cum penitens transferit, quæ relictam prorsus Parœciam priorem indicant. At *Nicænus*, de non residentibus loquitur. Cum nullus sit *Canon Nicæno* anterior, idem quod ipse præcipiens, ergà Clericos non residentes, probabile est, eum, per *Canonem*; eo loco, regulam non scriptam intelligere.

Multa, circa Communionem Clericis non residentibus ademptam, dicenda forent. His autem ab Instituto nostro nimium alienis, monebimus, verbum *Communio*, in veteribus Canonibus æquivocum esse; aliquando illud significare omnem, sive Sacram, sive Civilem, Communionem; aliàs, pro parte Communionis hujus, usurpari, sive in Ministerio Sacro, sive in Sacramentis, sive in Orationibus. Hæc autem significationum varietas obstat, quominus certò dignoscamus, quænam sit illa *Communio*, quam Clericis non residentibus adimit *Nicæna* Synodus. Quædam circa hoc argumentum regulæ datæ sunt in Tractatu de *Excommunicatione*, cui Titulus est, *Ujages de l'Eglise de France concernans les Censures*.

Canon 18. *Nicænus* duas praxes tanquam Canonis adversantes arguit. Prior est, Diaconos Eucharistiam Episcopis & Sacerdotibus, quam ab iis accipere debent, porrigere: altera, Diaconos inter Presbyteros sedere. In damnatione primi abusus hæc verba adhibet Concilium, *Pervenit ad Sanctam Synodum quod in nonnullis Locis & Civitatibus, Diaconi dant Presbyteris Eucharistiam, quod neque Canon, neque consuetudo tradidit, ut, qui offerendi potestatem non habent, iis, qui offerunt, dent Corpus CHRISTI*.

Abusum alterum sic proligat Concilium, *sed nec in medio quidem Presbyterorum, liceat Diaconis sedere, id sit enim præter Canonem & Ordinem*.

Neuter mos à Conciliis *Nicæna* Synodo antiquioribus damnatur; quapropter, per *Canonem*, Concilium Nicænum intelligit Regulam non scriptam, rectam, scilicet, rationem, quæ Superiori subjicit inferiori, tum maximè, cum Lex & distinctio graduum observanda est.

Præterea, in Secunda Parte hæc duo conjungit Concilium, *Ordinem & Canonem*; ut hic per illum exponatur: ordo autem hic rectam rationem significat.

Canon 8. *Ephesinus* jubet, ut, secundum Canones ac veterem consuetudinem, Cyprii Episcopi ab Antiocheno Episcopo non pendeant. Canones, qui appellantur, sunt 6. & 7. *Nicæni*, qui definiunt singularem Ecclesiarum privilegia conservanda esse, observandasque consuetudines antiquas. Nec juvat objicere, *Can.* 6. *Nicænum* laudare etiam *Canonem antiquiorem*, qui alius esse nequit, quam *Canon Apostolorum*, & proinde etiam laudatur ab *Ephesino*. Nam præterquam quòd ostendimus, eò loci *Canonem Nicænum*, *Canones Apostolorum* non commemorare, *Pars* 6. *Nicæni*, quam intendunt laudare *Canones Apostolorum* minime adfinis est argumento 8. *Ephesini*, qui Cyprios Episcopos ab Episcopi Antiocheni subjectione immunes declarat.

Canones autem à *Can.* 5. *Calcedonensi* laudati, inter *Nicænos* & *Antiochenos* leguntur. Nam *Can.* 15. & 16. *Nicæni*, & 3. *Antiochenus*, idem vetant quam *Calcedonensis*: scilicet, ne Episcopi aliive Clerici de Civitate in Civitatem transeant.

Undè, licet eadem definitio in *Can.* 14. & 15. *Apostolorum* contineatur, certò asseri nequit à Synodo *Calcedonensi* laudari *Canones Apostolorum*, eosque proinde, *Nicæno* & *Antiocheno* Concilio esse antiquiores.

Canone 9. ejusdem Concilii omnis Clericus, qui litem cum alio Clerico habens, Judicem Sacularem adit, omisso Episcopi arbitrio, pœnis Canonice subditur. Queritur, utrum pœnarum Canoniarum nomine, Concilium eas intelligat, quas delinquentibus Clericis imponere solent Canones; an eas, quæ in Clericos, prædicto modo, litigantes, sanciantur à quibusdam Canonibus. Difficultas ex eo oritur, quòd Concilium *Carthaginense*, An. 419. habitum, hunc

casum nominatim continet, ac jubet, Clericum; in negotio Capitali, sodalem suum in Jus Prætoris vocantem, etiamsi vicerit, deponi; in negotio Civili, litis æstimationem præstare, vel deponi. Hoc enim Concilium, Calcedonenſi Synodo cum sit anterius, putabit aliquis hanc illius definitionem impleri juſſiſſe: maxime ſi attendatur, antè Concilium Calcedonenſe, ſolam Carthaginenſem Synodum pœnas decreviſſe in Clericum, qui, adverſus Clericum, Sæcularem Judicem adit. Vero tamen ſimilius eſt, Concilium Calcedonenſe, priore ſenſu, pœnas Canonicas uſurpare.

Objectio alicujus momenti adverſus ea, quæ plurimum Canonum alios Canones laudantium occasione, diximus; laudatorum pleroſque regulas eſſe non ſcriptas, quas Author Canonum *Apoſtolorum* quibuſdam ad velandam fraudem immutatis compoſuit; objicitur, Concilia, ex quibus deprompti ſunt illi Canones, regulas non ſcriptas, à ſcriptis diſtinguere ſolere, has *Canones* nuncupando, illas, *uſum* aut *conſuetudinem*: hujus diſcriminis exempla plurima, vel ſolum Nicænum continet. *Can. 6. 7.* ſed præſertim *Can. 18.* in quo dicens, neque Canonem, neque conſuetudinem Diaconis talem facultatem tradidiſſe, ſe, conſuetudinem à Canone diſtinguere, ſignificat.

Reſponſio. Reſpondemus 1º. Compertum eſſe Concilia, verbo *Canonis*, aliquando *conſuetudinem* designaſſe, ſiquidem laudati Canones non extant. 2º. Ubi conſuetudini *Canon* opponitur, verbum illud *Regulam ſcriptam* denotare; aliàs *Regulam* duntaxat ſignificare *ſcriptam*, vel *non ſcriptam*. Jàm verò, ſi Concilia Regulas non ſcriptas aliquando commemorant, quidni arbitremur, ubi Canones laudati, in nullo antiquiori Concilio reperiuntur, eos nihil aliud eſſe quam Regulas non ſcriptas? Quare fingemus eos eſſe ex numero Canonum *Apoſtolorum*, fortè quia ſimiles Regulae inter eos occurrunt: Sed debile eſt hoc argumentum, quando incertum erit, eos ex laudatis Regulis, inter Concilia non extantibus, non fuiſſe fabricatos. Omnia in falſarii Opere ſuſpecta eſſe debent, eoque juſtius, quòd, inter laudatas regulas quaſdam, neque in Canonibus *Apoſtolorum*, neque in Conciliis antiquioribus, reperiri dubium non ſit. Undè ſequitur, quòd, cum manifeſtum ſit, harum regularum ratione, Concilia laudaviſſe regulas non ſcriptas, potuiſſe pariter alibi laudari regulas ſimiles, quas Author Canonum *Apoſtolorum* ſcripturae mandatas, Regulis ſcriptis aliunde excerptis, inſeruit.

17. Si Concilia Quinque Priorum Sæculorum Canones *Apoſtolorum* laudare toties intendiſſent, quoties adducunt regulas veteres, his Canonibus aliquatenus affines, eos appellare non omiſiſſent, quoties jubent res, quæ in illis Canonibus verbis conceptis leguntur. Porro, Canones plurimi eadem commemorant, quæ à Canonibus *Apoſtolorum* ſtatuuntur, plerique tamen nullum Canonem laudant. Vide collationem eorum Canonum cum Canonib. V. Priorum Sæculorum.

18. Multa ſuadent Canones *Apoſtolorum* in Oriente fuiſſe conſectos. 1º. Enim Græcâ primùm Linguâ prodiere, ut docent *Joannes Antiochenus*, & *Dyonisius Exiguus*, qui eos primi commemorant. Eorum prior Canones *Græcos* tantum in ſuam Collectionem retulit, ut probat enumeratio Canonum ab eo compoſitorum ejus Operi præfixa. Posterior, in ſua *Præſatione* diſertè dicit, ſe Canones *Apoſtolorum* è Græcâ in Linguam Latinam convertiſſe: ac, ne quis putaret eos in veteri Canonum, quos pariter tranſtulerat, verſione, contineri, illos à cæteris diſtinguit, *Regulas* nuncupando, cæteros verò *Canones*, ac diverſas Notas iis præfigendo.

2º. Quædam in Canonibus *Apoſtolorum* Eccleſiæ Græcæ Diſciplinam redolent; puta cum vetant Sabbatho jejunare, exceptâ Paſchatis Vigiliâ, apud Græcos feſtivâ; & cum jubent, ut quartâ & ſextâ Feriæ, quas poenitentia potiffimum dicabant, jejunium obſervetur.

3º. Non loquuntur illi Canones, niſi de Ordinibus in Eccleſiâ Græca receptis; ſcilicet, Episcopatu, Sacerdo-

tio, Diaconatu, Subdiaconatu, Cantoratu, Lectoratu.

40. Non præcipiunt Continentiam Subdiaconis, Diaconis, Presbyteris; ſed uxorem ducere duntaxat vetant, quod Cantori ac Lectori concedunt.

50. Plerique eorum Judæis, in rebus Religioſis, communicare vetant, multò plures autem Judæi V. Prioribus Sæculis Orientis partes coluere, quam Occidentis.

60. Inter Libros Canonicos ab iis numerantur Conſtitutiones Apoſtolicae in Occidente vix audita.

Nec juvat objicere, in *Canone Librorum Canonicorum* numerari *Machabæorum* Libros, qui in nullo eorumdem Librorum Catalogo, vel Canone Orientali continentur, ſed in Occidentalibus Scripturarum Canonicarum Canonibus. Fatemur quidem, neque Concilium *Laodicenum*, neque *S. Athanaſium*, neque *S. Gregorium*, Theologum, ſivè *Amphilochium*, Libros *Machabæorum* collocare in ſuis Librorum Sacrorum Catalogis; eos autem in Canone ſcripturarum ab *Innocentio I.* conſecto & in *Carthaginenſis Concilii* Canone Anni 419. contineri: verum inde non ſequitur, Canones *Apoſtolorum* in Occidente conſectos fuiſſe. Patet enim ex Canonibus Librorum Sacrorum apud Orientalem Eccleſiam conſectis ab ſingulis Eccleſiis particularibus, ex quibus coaleſcebat, eodem Libros non admitti. v. g. *S. Amphilochius* teſtatur à quibuſdam Librum *Eſther* inter Canonicos numerari; contra, *S. Athanaſius* cum inter Pſeudo-Canonicos collocat. *S. Gregorius* eum proſus omittit. Concilium denique *Laodicenum* inter Libros approbatos eum adſcribit. *Epistoſa S. Jude* inter Libros Canonicos numeratur à Concilio *Laodiceo*, *S. Athanaſio* & *S. Gregorio*; tamen *Amphilochius* eam inter eas, quæ ab omnibus non admittebantur, collocat. Fieri ergò potuit, ut Libri *Machabæorum*, qui Canonicis in nullo laudatorum Catalogorum Eccleſiæ Orientalis adſcribuntur, hanc dignitatem adepti ſint in Eccleſiâ, undè oriundus erat falſarius, atque illa Orientalium pars foret.

Ex his omnibus Obſervationibus ea, quæ certa ſunt circa originem Collectionis Canonum *Apoſtolorum* continentibus, ſequitur: 1º. Solidis rationibus non probari illam antè Sæculum V. prodiſſe; imò probatum fuiſſe, eam antè illud tempus ignotam fuiſſe.

2º. Validis nos argumentis moveri ad ſentendum laudatos à Conciliis V. Priorum Sæculorum Canones ſub Antiquarum Regularum aut Canonum nomine, eſſe Leges non ſcriptas, vel conſuetudines præcedentium Sæculorum. Canones verò, quos, omiſſo *veterum* Epitheto, laudant, in Conciliis anterioribus reperiuntur.

3º. Sequitur, nullam eſſe inſignem definitionem in Conciliis V. Priorum Sæculorum, quæ non legatur in Canonibus *Apoſtolorum*, quibuſdam per affectationem immutatis, ut rivi in fontem, & fontes in rivis converterentur. Hac methodo partim detecta fuit ſuppoſitio *Epistoſarum* Pontificibus IV. Primorum Sæculorum adſcriptarum; præter ſilentium Sæculorum quibus vixerunt, ac ſubſequentium, quædam agnita ſunt fragmenta ex authoribus poſterioribus conſecta, & aliquatenus adulterata.

4º. Poſt has cæterasque ſuppoſitionis notas, meritò credi, illud, in quo Canones illi cum laudatorum Conciliorum Canonibus conveniunt, ex his fuiſſe deſumptum. Qui aliter putant, maximum ſubeunt periculum nothiſ & ſpuriiſ attribuentis dignitatis, quam legitimis eripiunt. De cætero, eſt ſtuduimus infringere authoritatem Collectionis *Canonum Apoſtolorum*, nihil detrahimus regulis luculentis quas continet, ſuam dignitatem ex ſe ipſis, non ex illa, mutantibus: & quoniam regulae non idcirco minus bonæ, quia ſcriptæ non ſunt, non referre ſcire, utrum ſcriptæ fuerint, an non, quoties de earum utilitate agitur; ſed hæc notitia parum curari non debet, quoties ad detegendam fraudem inſervit, quantum enim à veritate diſtat mendacium, tantum veritatis amor, ad illud detegendum, nos accendere debet.